



MURÁNSKA HRADNÁ CESTA - VSTUPNÁ BRÁNA DO NÁRODNÉHO PARKU

Obec Muráň tvorí juhovýchodný vstup do horského **MIKROREGIÓNU MURÁNSKA PLANINA**.

Nás mikroregión sa rozprestiera v chotároch obci Michalová, Pohronská Polhora, Muránska Lehota, Muráň, Muránska Huta a mestečka Tisovec na ploche 29 302 ha, s počtom obyvateľov 8 900. Takmer celé územie leží v Národnom parku Muránska planina a jeho ochrannom pásmi.

Ponúkame Vám výborné podmienky na všetky druhy pešej turistiky a cykloturistiky; jedinečnú možnosť turistiky na koňoch; jazdu po unikátnnej ozubnicovej železnici; návrat do stredoveku na Muráni – najvyššie položenom hrade v strednej Európe; zoznámenie sa s lykovcom muránskym, ktorý nerastie nikde inde na svete; posedenie na salašoch pri syre a žinčici; pstruhové bystriny a rybníky odmenia trpežlivých rybárov dobrým úlovkom; zážitkom pre návštěvníkov je bohatá fauna s výskyтом medveďov, vlkov, rysov a ďalšej zveriny; pre náročných hubárov sú tu jedinečné hubárske možnosti; v zime výborné podmienky na zjazdové a bežecké lyžovanie. Prajeme Vám prijemný oddych v krásnej a turizmom neprefaženej prírode – v zelenom srdci Slovenska.

Obec Muráň leží vo výške 394 m n. m. a jej chotár má rozlohu 10 315 ha.

Dnes žije v obci 1 300 obyvateľov.

Muráň je súčasťou Gotickej cesty prechádzajúcej historickými pamiatkami Spiša a Gemera-Malohontu.

V obci sa nachádza pošta, reštaurácia a penzión Muráň. V bufete oproti kostolu si môžete pochutnať na miestnej špecialite – muránskych buchtách.

V zime je v prevádzke 400 m lyžiarsky vlek priamo v obci.

V súčasnosti sa v obci nachádza plne organizovaná ZŠ s MŠ, prevádzky drevospracujúceho priemyslu, lesná správa a žrebčín na Veľkej Lúke.

Obecný úrad.

Bývalý koháryovsko-coburgovský kaštieľ z r. 1800 v klasicistickom štýle

Municipal office.

Former kohary-coburg classicistic manor-house from 1800



Pečatidlo obce z roku 1679 upozorňuje na prácu v lesoch. V poli pečatidla z trojvršia vyrastá ihličnatý strom, pod ním sú tráva a kvietky, po stranách vysokého kmeňa dvaja lesní robotníci pilia strom, na lavej strane koruny sa vznáša veľké slnko. Kruhopis pečatidla je vyrytý okolo znaku a na stuhe je nápis:

SIGILLVM*PAGI*MURANY*1679



Coat-of-arms, sealer: The sealer of the village from 1679 warns at the works in forest. In the field of sealer from the triplehill grows a coniferous tree, under the tree are grass and flowers, on the sides of the tree are two forest-workers snoring the tree, on the left side of the tree-top is a big sun. An inscription on the sealer is engraved around symbol and on ribbon is wrote:
SIGILLVM*PAGI*MURANY*1679

MURÁN CASTLE PATH - ENTRANCE GATE TO NATIONAL PARK



Hotel Koruna.

Klasicistická dvojposchodová budova zo začiatku 19. storočia

Koruna Hotel.

Classicistic two-storeyed building from the beginning of 19th century



Rímskokatolická fara.

Barokovo-klasicistická budova z r. 1810 s manzardovou strechou a barokovou sochou Sv. J. Nepomuckého

Roman Catholic vicarage.

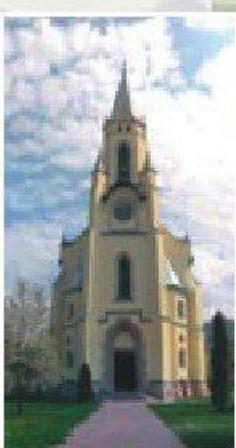
Baroque-classicistic building from 1810 with mansard roof and baroque statue of St. Ján Nepomucký



Klasicistický slúžnovský dom.

S arkádovou chodbou, kde pôsobil v 19. storočí štúrovský básnik Bohuš Nosák-Nezabudov

Classicistic communal house. With arcade corridor, where performed in 19th century one of Štúr's poets Bohuš Nosák-Nezabudov



Rímskokatolický kostol.

Postavený Coburgovcami v neogotickej štýle na prelome 19. a 20. storočia, so štýlovo čistým interiérom a pozoruhodnými farebnými vitrážami

Roman Catholic church.

Built by Coburg's at the end of 19th and beginning of 20th century with clean neogothic style of interior and unusual colorful window-panes



KAPITOLY Z DEJÍN OBCE MURÁŇ

Obec **MURÁŇ** leží v juhovýchodnej časti Slovenského rudoohoria na terasovitej plošine pri sútoku riečky Muránky a Dolinského potoka. Vznikla na križovatke starodávnych obchodných ciest spájajúcich sever a juh Slovenska, pod Muránskym hradom, ktorý sa prvý raz uvádzal už r. 1271 ako „castrum Mwran“ v donačnej listine kráľa Štefana. Hrad chránil dôležité prechody do Liptovskej a Zvolenskej stolice.

Prvá zmienka o obci pochádza z r. 1321, keď už zrejme jestoval panský (hradný) majer Podmuráň. Obec Muráň sa už pred r. 1438 spomína ako jedno z najstarších a najdôležitejších mýtnych miest v Gemeri, čo zrejme súviselo s prudkým rozvojom železiarstva.

Význam hradného panstva stúpol za Jiskrovcov, keď opevnili hrad, ktorý sa stal zhromaždiskom husitov (známych ako „muránski Česi“) na Gemeri.

Na muránskom panstve sa r. 1549 nachádzalo 49 hutí a 39 hámrov, ktoré spracovávali rudu vydolovanú na Horehroní. O vyspelom železiarstve svedčia pozoruhodné „Artikule Štělářů audolj Muránskeho“ o právach a povinnostach uhliarov, hámorníkov a kovorobníkov, spisané, vydané a potvrdené r. 1585 urodzeným a veľkomozným pánom Júliusom z Herbesteina, titulovaného „Jeho Milosti cisárské největšího kapitána Zámku Muránského“.

Muránsky hrad bol dobytý len pomocou zrady (v čase Bašovcov a Wesselényiho), no obec trpela viac: r. 1574 Muráň vypálili Turci, pričom mnohých Muráňčanov odvieleli do zajatia a v obci zostalo len 11 rodin, r. 1610 obec vypálili Bocskayho hajdúsi, mor v r. 1709 – 1710 si vyžiadal 446 obetí.

V 19. storočí sa okrem furmančenia, prác v lese a na pile zaoberali obyvatelia výrobou dosiek a šindľov, chovom oviec, dobytku a koní. Okrem pily v Muráni pracovala aj papierňa a manufaktúra na kameninu (založená okolo r. 1823).

V r. 1892 – 1893 vybudovali železničnú trať z Plešívca do Muráňa, na ktorej začali 22. novembra 1893 premávať dva vlaky.

V meruňských rokoch sa odohrala 26. 2. 1849 medzi Muráňom a Tisovcom bitka, pri ktorej boli slovenski povstalci porazení maďarskými honvédmi (podľa povesti sa ranení skrývali v tzv. Hurbanovskej jaskyni, známej aj ako Brestová, na začiatku Hrdzavej doliny).

Účasťou občanov v SNP sa zavŕšili dramatické udalosti v Muráni, kde fašisti zastrelili dvanásť partizánov.



Diplom čestného občianstva, ktorý udelila obec Muráň v novembri 1941 Ferdinandovi I.
A honest citizen diploma which was given to Ferdinand the 1st in November 1941 by Muráň village

Historické jadro obce si dodnes zachovalo dispozíciu, akú vidíme na rytine Murána (dejina a hrad) z r. 1637
The historical centure of the village kept its dispozition until now, as we can see on the engraving from 1637

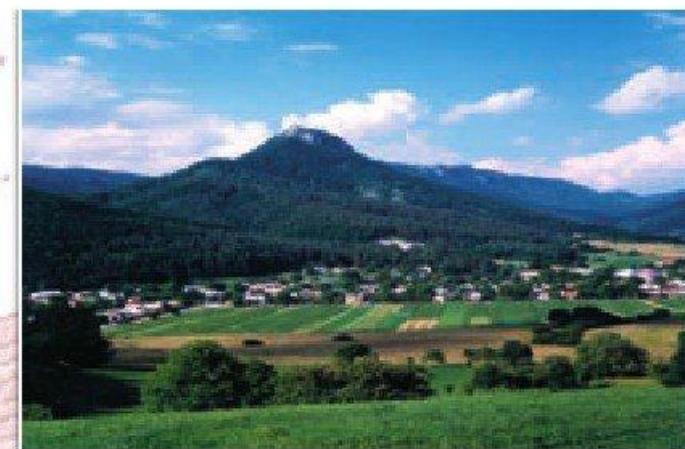


CHAPTERS FROM THE HISTORY OF MURAN VILLAGE

MURAN village is situated in the southeast part of Slovenske Rudohorie on teraced plain at the confluence of Muran river and Dolinsky brook. It rised on the crossroad of ancient business journeys, joining the North and the South Slovakia, below Muráň castle, which for the first time was mentioned in 1271 as „castrum Mwran“ in Kings Stefan donation letter. The castle preserved important transitions into Liptov and Zvolen chair.

The first reference is from 1321, when probably existed manorial settlement Podmuráň. The village before year 1438 is already mentioned as one of the oldest and the most important toll-house town in Gemer, which was related with steep development of metalworks.

The importance of castle mastery rised during the domination of Jiskra's, when the castle was embattled and become a meeting-place for husits (known as „Muran czechs“) on Gemer.



On the Muráň mastery in 1549 were 49 smeltery and 39 forges, that worked with the metal mined on Horehronie. About the advanced metalworks testify noticeable „Artikule Štělářů audolj Muránskeho“ of discretion and duties for colliers, founders, metalworkers, scheduled, edited and confirmed in 1585 by milord Julius from Herberstein titled: „His imperial lordship of the biggest captain of Muran castle“.

Muráň castle was embattled only with the help of treachery (during the domination of Baš's and Wesselényi), but the village suffered more: in 1574 Muráň was burnt out by Turks, during this time lot's of citizens from Muran were captured and in the village remained only 11 families. In 1610 the village was burnt out again by Bocskay's tipstaff. From 1709 to 1710 the pest took 446 lifes.

In 19 th century besides carry works, works in forest and saw-mill, citizens worked on plank and shingel production, sheep-breeding, cattle-breeding and horse-breeding, but since 1823 also with the production of famous „muráň“ carthernware and ceramics in manufactory.

The railway from Plešivec to Muráň was built in 1892-1893 and first two trains started to travel in November 22nd 1893.

On February 26th.1849 there was a battle between Muráň and Tisovec in which the Slovak rebels were beaten by hungarians (according to a story, injured people were hiding in hurbanovská cave, known as Brestova, on the beginning of Hrdzava valley).

With the presence of citizens in SNU (Slovak National Uprising) dramatic events in Muráň were over. Fascist shot in the village 12 partisans.





STRUČNÉ DEJINY CIRKVI NA MURÁNSKOM PÁNSTVE A V MURÁNI

Cirkevné dejiny **MURÁŇA** sú úzko spojené s dramatickými historickými udalosťami, ktoré súviseli predovšetkým s významom hradu Murán. Spoloahlivé doklady o náboženskej konfesii ešte nie sú dôkladne zmapované, ale možno predpokladať, že pôvodné obyvateľstvo obce a osadenstvo hradu bolo v ranej história rímskokatolického vyznania.

V rokoch krátkeho pôsobenia bratrikov (časť Jiskrovo vojska) na Muránskom hrade (okolo r. 1439 – 1452) sa vierovyznanie výrazne nezmenilo, zrejme ani v ďalších rokoch „bašovania“ lúpežných rytierov Bašovcov, keď obec stratila viac než polovicu obyvateľov. Avšak po porážke Bašovcov (r. 1549) sa hrad dostal do vlastníctva cisára a vládli na ňom cisárski velitelia, zväčša Nemci, ktorí založili základy protestantskej cirkevnej organizácie.

Od r. 1560 pôsobil na Muránskom hrade protestantský knaz Cyprián Friedt z Olomouca, ktorý r. 1578 združil protestantských knazov do muránskeho bratstva (Fraternitas Muranensis) a zostavil tzv. „Muránske artikuly“, odstraňujúce nejednotnosti v cirkevných obradoch reformačných prúdov.

Od r. 1594 pôsobil ako vojenský hradný knaz senior Ján Rimanovius-Križsky, ktorý s ohľadom na vojenské potreby upravil „Muránske artikuly“, ktoré potvrdil nový veliteľ Július z Herbersteinu. Evanjelická cirkev sa načas stala z miernej opozicie voči svetskej vrchnosti najväčšou oporou feudálnej moci na Gemeru a Malohonte. Za pomoci veliteľa Muránskeho hradu prikazovala obciam vydržiavať kostol, faru, farára a učiteľa a „trestať chasu ničemnú“.

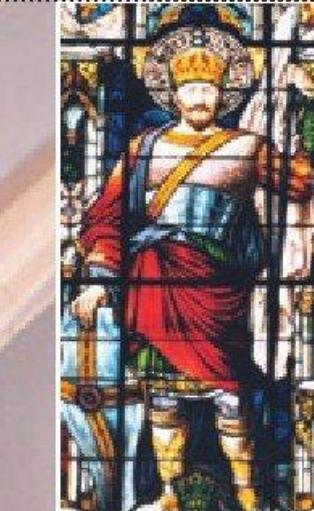
Cirkevné pomery na hrade a v obci Muráň ovplyňovali protihabsburské povstania v 17. storočí. Po porážke povstania F. Wesselényiho a uväznení jeho manželky M. Széchyovej daroval cisár Muránsky hrad aj s panstvom grófovmu Jánovi z Rothalu, ktorý tvrdzo presadiel rekatolizačné hnutie, vyhnal evanjelických farárov z cirkevných obcí Muránskej doliny.

Zniernenie náboženského prenasledovania znamenalo až tolerančný patent cisára Jozefa II. (r. 1781), ktorý nábožensky aj občiansky zrovnoprávnil s katolíkmi aj evanjelikov, kalvínov a pravoslávnych. Toleračný patent veľmi pomohol aj národnouemanciápnemu hnutiu Slovákov na Gemeru.

Staré dejiny cirkvi pre nedostatok archívneho materiálu poznáme až od r. 1759, keď bol Muráň (až do r. 1792) filiálkou Muránskej Dlhéj Lúky, a teda nemal dovtedy vlastného farára. Podľa dostupných informácií, ktoré zhromaždil p. farár A. Macák, v obci bol aj kostol, ktorý bol bez veže a pri ňom bola drevená zvonica. Okolo tohto najstaršieho kostola bol cintorín až do vybudovania nového kostola koncom 19. storočia.

V roku 1758 grófska rodina muránskych zemepánov Koháryovcov zväčšila pôvodný starý kostol o polovicu a pristavila k nemu aj vežu.

Terajší kostol pochádza z roku 1894. Stavali ho 20 rokov z finančných prostriedkov kniežacej rodiny Coburgovcov. Začiatkom októbra roku 1895, po posviatke, pre neopatrnosť zvonára zhorel organ, chór a vnútorná konštrukcia veže, pričom sa rozliali aj zvony. Toto poškodenie sa však okamžite opravilo. Pokým sa nepostavil nový kostol, bohoslužby sa konali v provizórnom drevenom kostole, ktorý stál priamo na námestí, v mieste, kde bol umiestnený pamiatkový kríž.



SHORT HISTORY OF THE PARISH ON MURÁŇ'S MASTERY AND IN MURÁŇ

Sacred history of **MURÁŇ** are deeply wedded with dramatic historical facts, that were connected with the importance of Murán castle. Certain references about a sacred confession are not thoroughly mapped, but we can suggest, that the first population of the village and the occupancy of the castle were in early history Roman Catholic.

In the years of short time effect of „bratrikova-brothers“ (part of Jiskra's army) on Murán castle (about 1439-1452) the religion mainly did not changed, probably in the next years of „bašing“ of robbing knights as well, when the village lost more than a half of the population. But after the defeat of Baš's (1549) castle got into the possession of the Emperor and dominated there Emperors commanders, mostly Germans, who established the protestant parish organization.

Since 1560 performed on the castle protestant parson Cyprian Friedt from Olomouc, who in 1578 connected protestant parsons to Murán's brotherhood (Fraternitas Muranensis) and formed „Muranske artikuly“ removing differences in sacred ceremonys of reform flows.

Since 1594 performed as military castle parson senior Jan Rimanovius-Križsky, who with regard to military needs regularized „Muránske artikuly“, that Julius from Herberstein confirmed. The evangelic parish for the short time became from the gentle opposition towards temporal power the biggest suport of the feudal power in Gemer and Malohont. With the help of Murán castle commander dictated to support the church, rectory, vicar and teacher and „punish the vermins“.

The sacred situation on the castle and in the village affected the anti-habsburg rebellions in 17th century. After the defeat of F. Wesselény and capturing his wife M. Széchy the Emperor donated the castle with the mastery to count Jan from Rothal, who strongly asserted recatholoc movement, turned out evangelic vicars from sacral communities of Muránska valley.

The reduction of sacred pursued established only toleration act of the Emperor Jozef II (in 1781), who equalized the Catholics, Evangelics, Calvinists and Orthodoxs. The toleration act helped in national-emancipation movement of Slovaks in Gemer.

We do not know much about the old sacred history because of the absence of archives. We know them only since the year 1759 when Muran was (until 1792) the branch of Muránska Dlhá Lúka and did not have its own vicar.

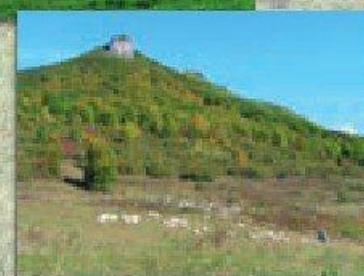
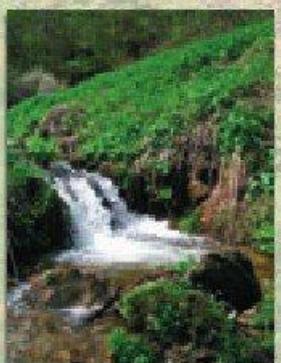
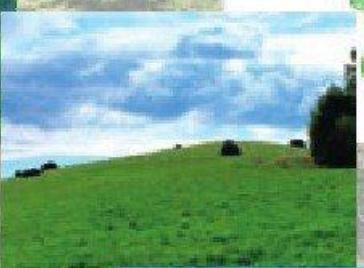
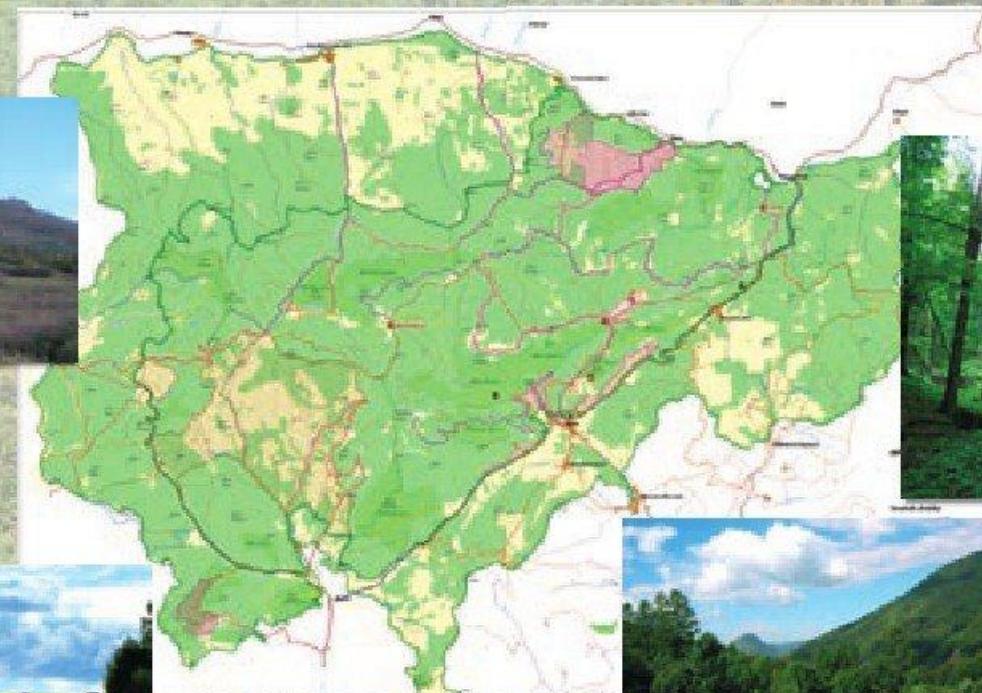
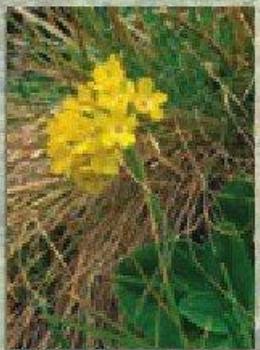
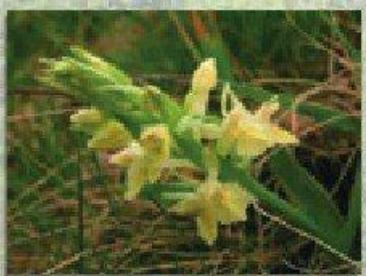
According to available information which were collected by A. Macak in the village was a church, which was without a tower and next to the church was a wooden bellhouse. Around this church was a cemetery until the construction of the new church at the end of 19th century. In 1758 the Kohary's County family of Muráň's lords enlarged the previous old church by a half and built a new tower.

The present spacious church is from 1894. They built it more than 20 years from the funds of Coburg County family. The Murán parishioners took part in building with manual work, delivery of the building material, stone burning in the local brickworks and other helping works.



MURÁNSKA HRADNÁ CESTA - VSTUPNÁ BRÁNA DO NÁRODNÉHO PARKU

MURÁN CASTLE PATH - ENTRANCE GATE TO NATIONAL PARK





MURÁNSKA HRADNÁ CESTA - VSTUPNÁ BRÁNA DO NÁRODNÉHO PARKU

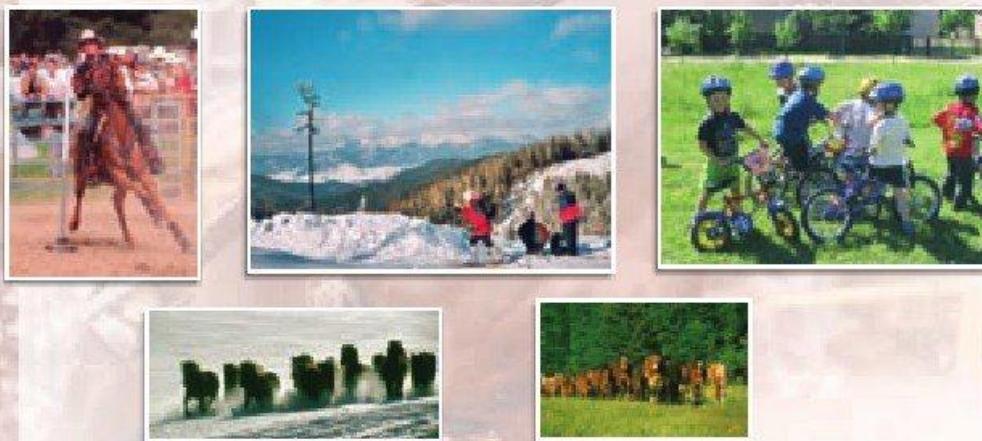
OBEC MURÁŇ V SÚČASNOSTI

Na lúkach pri Muránskej Lehote sa každoročne v auguste organizuje jedna z najzaujímavejších a divácky najvýdačnejších akcií „Ródeo Muráň.“ Pre záujemcov o jazdenie a turistiku na koni slúži Jazdecký klub Predná Hora, v ideálne situovanom priestore otvorených lúk a východiskových trás do Národného parku Muránska planina.

Od roku 1978 sa každoročne koná „Zimný prechod Muránskou planinou“, ktorého sa zúčastňujú peši turisti, no najmä bežkári z celého Slovenska, ale aj okolitých štátov. Trate prechádzajú najkrajšími časťami panenskej prírody Muránskej planiny, ktoré sú osobitne atraktívne najmä v bieloskvúcej zime.

Mimoriadne oblúbený je aj „Horský duatlon“ (beh, jazda na bicykli, beh), najmä medzi mládežou.

V r. 1950 bol založený na Veľkej Lúke pri Muráni žrebčín, kde chovali fažné kone pre lesné hospodárstvo a armádu a šľachtili nové plemeno križením hucula s plemenami fjord, hafling a norik. V r. 1995 bol uznáný šľachtiteľský chov „norika muránskeho typu“ a od r. 1997 bol vyhlásený chov génovej rezervy „norika muránskeho“.



Pôvabné zákutia starého Muráňa majú nielen historickú, ale aj krajinotvornú hodnotu a dotvárajú aj dnes svojskú atmosféru Muráňa.

Najstaršou časťou je „Majer“, z ktorej vznikla v stredoveku obec.

„Piac“ je malé námestie pred Obecným úradom a poštou, ktoré je križovatkou cest smerom na Revúcu, Tisovec a Červenú Skalu.

Najzaujímavejšou časťou obce je „Pastovník“, čo bola pravdepodobne „Pastierska zem“ z roku 1672, kde mali pastieri a prví obyvatelia skromné drevenice.

Obydlia dnešných obyvateľov sú postavené na miestach pôvodných dreveníc. V čase jarných a jesenných prívalov sa zjavuje na povrchu podzemná voda a Pastovník sa mení na „muránske Benátky“.

Najstaršie osídlenie Majera a blízkeho Pastovníka na prameňoch vody dokladá najnovšiu jazykovú interpretáciu pôvodu mena Muráň. Významný slovenský jazykovedec profesor Šimon Ondruš tvrdí, že nielen meno Gemer (zo staršieho Gomer), ale aj Muráň má starý praslovanský pôvod: „Jazyková analýza na širšom slovanskom a indoeurópskom materiáli dokazuje, že mená Morav-, Murav- a Muran označovali zavodnené, močaristé miesta. Naše Zlaté Moravce, Moravany ale aj Muráň sú pôvodné slovansko-slovenské lokality postavené na močaristých miestach!“

MURÁŇ CASTLE PATH - ENTRANCE GATE TO NATIONAL PARK

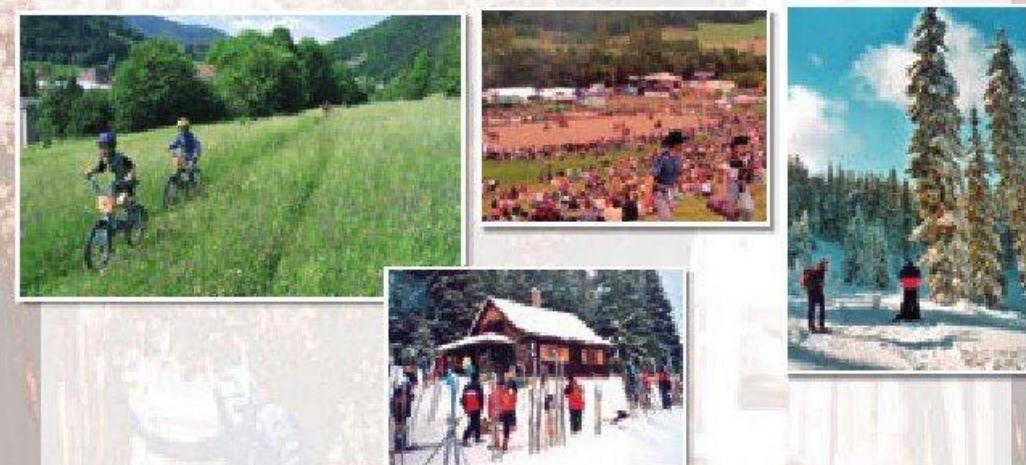
MURAN VILLAGE IN PRESENT

On the meadows at Muranska Lehota are every year in August one of the most interesting and the most rewarding events „Muráň Rodeo“, which is a part of the Slovak competition calendar of the association of Rodeo Sports. For interested people in horsemanship and hiking is ideal the Jockey Club (Jazdecký klub) Predná Hora, in areas with open meadows and tracks into the National Park.

Since 1978 there is every year „Winter passing through Muránska planina (Muranska plateau)“, where are present walking tourists but mostly ski runners from all over Slovakia and other countries. Tracks passes through the most beautiful parts of the NP Muránska planina, that are especially attractive in the white coat in winter.

Very popular is also „Mountain duatlon“ (running, cycling, running) mostly between young people.

In 1950 was established the breeding stud on Veľká Lúka near Muráň, where were bred cart-horses for woodcraft and army. It was also reproduced new breed mixing hucul with breeds of fjord, haflinger and norik. In 1995 was appreciated reproducing livery of „muran type norik“ and from 1997 is proclaimed livery of gene fund of „muran norik“.



The lovely nooks of the old Muráň have not only historical, but also landscape value and creates a specific atmosphere.

The oldest part is „Majer“ from which rose in Middle Age the village.

„Piac“ is a small square in front of the Municipal office and post office, which is the crossroad towards Revúca, Tisovec and Červená Skala.

The most interesting part of the village is „Pastovník“ which was probably „pastoral land“ from 1672 where the shepherd and first citizens had modest wooden houses. New houses are built on the places of old houses. In spring and autumn floods the ground water appears on the surface and „Pastovník“ changes into „Muráň Venice“.

The oldest occupancy of the Majer and nearby Pastovník on the water springs proves the latest interpretation of the origin of the Muráň name. Notable Slovak philologist professor Šimon Ondruš says, that not only name Gemer (from older Gomer), but also name Muráň has a primeval Slavic origin: „Language analyse on wider Slavic and Indo-European material proves, that names Morav-, Murav- and Muran indicated inundated, sloughy places. Our Zlate Moravce, Moravany and Muran, are Slavic-slovak localities built on sloughy places!“



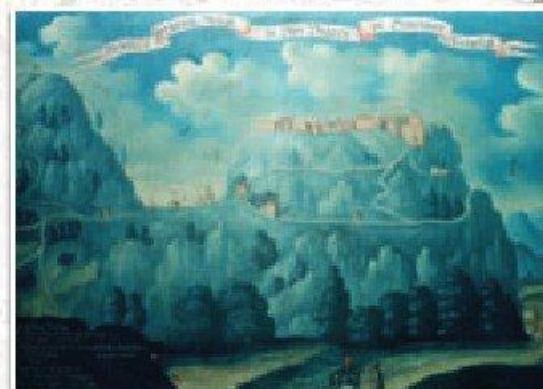
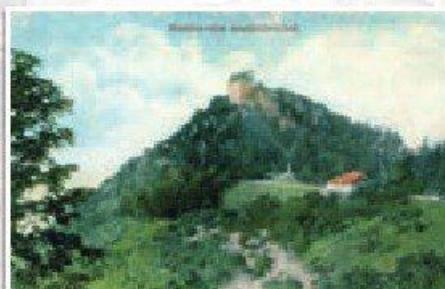
STRUČNÉ DEJINY HRADU MURÁŇ

Nad dolinou Muráňa vystupujú strmé vápencové steny Muránskej planiny a kraju dominuje bralo Cigánky so zrúcaninami Muránskeho hradu (965 m n.m.), ktorý sa spomína už r. 1271 ako „castrum Mwran“. Takmer 360 m dlhé a 96 m široké rumovisko mohutného hradu svedčí o bohatej a dramatickej histórii.

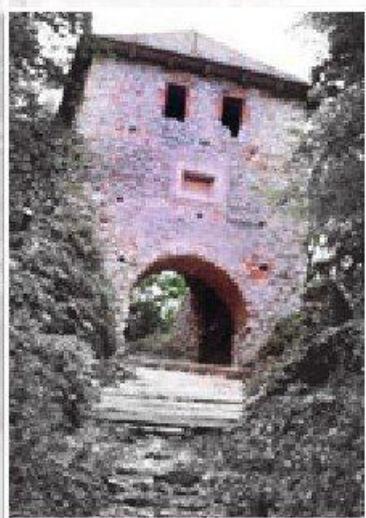
Založil ho rod Bebekovcov a postupne patril Ilovaiovcom, Tornalyovcom, Széchyovcom, Koháryovcom, až napokon Coburgovcom. K slávnym historickým obdobiam patria predovšetkým 2. polovica 15. storočia, keď patril Jiskrovým bratrikom (tzv. muránskym Čechom), začiatok 16. storočia, keď sa ho zmocnili a „bašovali“ na ňom lúpežní rytieri Martin, Demeter a Matúš Bašovci, no najmä obdobie protihabsburských povstani v 17. storočí, keď sa stal centrom povstania F. Wesselényho a dejiskom jeho romantickej lásky k Márii Széchyovej, známej ako „Muránska Venuša“.

Po porázke povstania, no najmä po rozsiahлом požiare r. 1702 hrad chátral a poslední majitelia Koháryovci a Coburgovci obývali striedavo pohodlné prepychové sídla v Jelšave a Svätom Antone.

Ferdinand Coburg, bývalý bulharský cár, si začal stavať začiatkom 20. storočia poľovnícky kaštieľ na Prednej Hore. Neobarokový kaštieľ podľa pôvodných plánov už nestihol dokončiť a po II. svetovej vojne ho prebudovali na sanatórium.



Olejomaľba Muráňa zo 17. storočia vo Sv. Antone



Muráň r. 1740

MURÁŇ CASTLE PATH - ENTRANCE GATE TO NATIONAL PARK

THE SHORT HISTORY ABOUT MURÁŇ CASTLE

Above the Muráň valley soar steep limestone walls of Muránska planina and the dominant of this land is a cliff of Cigánka with the ruins of the castle (965 m), which was already mentioned in 1271 as „castrum Mwran“. Almost 360 m long and 96 m wide shambles of massive castle speaks about the rich and dramatic history. The castle was built by Bebek family and gradually belonged to Ilovair's, Tornaly's, Széchy's, Kohary's and at the end to Coburg's. To famous historical moments belong at the first place the second half of 15th century, when belonged to Jiskra's „brothers“ (Muran czechs), the beginning of 16th century, when got to hold of „robbering knights“ Martin, Demeter and Matus Bašovci, but especially the period of time of anti-habsburg rebellions in 17th century, when it got to the center of the rebellion of F. Wesselényi and become a stage of romantic love to Maria Széchy known as „Venus of Muráň“. After the defeat of rebellion, but especially after the large fire in 1702 the castle became dilapidated and the last owners the Kohary's and Coburg's occupied by turns luxurious and comfortable residences in Jelsava and St. Anton. Ferdinand Coburg, former czar of Bulgaria, started to build at the beginning of 20th century hunting manor-house in Predna Hora. The neo-baroque manor-house according to plans was not finished and after the II. world war was rebuilt to a sanatorium.

Ferdinand Coburg

František Wesselényi

Mária Széchyová,
„Muránska Venuša“

Pôdorys hradu Muráň podľa J. Droppu z konca 19. storočia



PRAMEŇ MÁRIE SÉCIOVEJ

Je to miesto, kde sa podľa historických dokladov stretol gróf Wesselényi s Máriou Széchyovou, a kde pravdepodobne dojednali spôsob, ako získať hrad Muráň. Udalosť sa odohrala r. 1644 alebo 1645. Samo Tomášik datuje Wesselényiho dobytie hradu do leta (augusta?) 1645, keď „posádku Muránskeho zámku prenasledovala zlá choroba a zhubná červienka...“ Pozvanie na „rande“ bolo originálne: Wesselényi vložil list s vyznaním lásky do uhorky, ktorú prepášoval služobník spolu s inými potravinami na hrad. Učený jezuita F. Kazy piše v knihe „*Historia regni Hungariae*“ (Trnava 1737), že „si vypožičal šípy boha ľubosti, a takto vyzbrojený vstúpil do Muránskej doliny... na hrade vládla Mária Széchyová, na manželstvo už zrelá žena a tiež ľahko zraniteľná...“

Historik piše, že Mária napokon všetko pripravila tak, že Wesselényi „dobył Muránsky zámok pre cisára a pre seba samého. Lebo čoskoro dostal hrad od cisára na večné časy do daru ako odmenu za svoju námahu, aby z týchto skalisk mohol po rozličných stupňoch pôct a hodnosti dosiahnuť najvyššiu hodnosť v kráľovstve“. Muránske skaliská však neskôr zaznamenali (a znamenali) aj strmý pád Wesselényiho po nevydarrenom povstani a potupný koniec Muránskej Venuše.

S. Tomášik vo svojich „*Pamäti hodnostiach Muránskeho zámku*“ piše, že Máriu dlho väzobili (vo Viedni?) za to, že mala na sprisahanie podiel. A tak dlhorocnou biedou, žiaľom a bolestou zničeniu a vysileniu na úmor mohla ju zo zúfalého položenia a chmúrneho žalára vyslobodiť iba smrť. Jedna verzia tvrdí, že Mária Széchyová zomrela vo viedenskom väzení, iná tvrdí, že ju prepustili z väzenia a zomrela u svojho švagra Csákyho v Kőszegu 18. júla 1679. Muránsky hrad v tom čase najviac rozkvital, no po požiare r. 1702 začal chátrať...



MURÁŇ V LITERATÚRE A VÝTVARNOМ UMENÍ

V obci sa narodil Jozef Bahéry, hudobník, publicista. Preložil dielo Jozefa Droppu („*Dejiny hradu Muráň*“).

Bystrík Muránsky (vl. menom Anton Macák), saleziánsky knäaz, pôsobil v Muráni v r. 1952 – 1972. Zberateľ ľudovej slovesnosti, básnik, označovaný ako „pevec Muráňa“. Jeho „*Kytiku piesní spod Muráňa*“ zhudobnil prof. Ján Čambál z Kladna. Vyšli aj na CD.

Peter Glocko (nar. r. 1946 v Muráni) napísal historický román „*Tomáš a lúpežní rytieri*“ o porázke lúpežných rytierov Bašovcov r. 1549. Nadviazal na rad diel slovenských a českých autorov o Muráni, ako boli S. Tomášik, S. a G. Reussovcí, S. Chalupka, P. Dobšínský a Ľ. Kubáni. O Muráni písali aj B. Némcová, A. Jirásek, F. Hrušovský, F. Nepil, S. Kámen, B. Heckel a mnohí ďalší.

Najstaršou zachovanou hudobnou a literárnu pamiatkou o Muráni je „*Píseň o Zámku muránskom*“ z r. 1599 od Martina Vitéza Bosniaka (Bošniaka).

V roku 2001, pri priležitosti 680. výročia prvej historickej zmienky o obci, vydala obec vlastivednú monografiu „*MURÁŇ*“ od Doc. PhDr. Jána Galla, CSc, ale aj multimediálne CD pod názvom „*MURÁŇ*“, zobrazujúce v unikátnej kolekcii dobových rytín, fotografií a ozvučených dokumentárnych filmov komplexne dobovú história obce a hradu Muráň, ako aj prírodu Národného parku Muránska planina.

THE SPIRING OF MARIE SZECHY

It is the place where according to historical evidence met Count Wesselényi with Maria Széchy and probably arranged the plan how to get Muráň castle. We do not know the exact date - 1644 or 1645. Samo Tomášik says the castle was conquered until summer (August?) 1645, when „the personnel of Muráň castle was in the bad illness and had a redbreast...“ The invitation on the „date“ was very original: Wesselényi put the love letter into the cucumber, which was smuggled to the castle by a servant together with other food. Studied Jesuit F. Kazy writes in his book: „*Historia regni Hungariae*“ (Trnava, 1737) that „he borrowed some arrows from the God of love and walked into the Muráň valley... Maria Széchy dominated on the castle, for the marriage ready woman and also very vulnerable...“

The historian writes that Maria at the end prepared everything, that Wesselényi „conquered the Muráň castle for the Emperor and for himself. Because he very soon got the castle as a present from the Emperor for his effort, to get the highest title in the kingdom by different steps of honours and titles.“ But the Muráň rockies later registered (and also meant) steep fall of Wesselényi after the unsuccessful rebellion a gradual end of the Venus.

Samo Tomášik writes in his „*Monuments of the Muráň castle*“ that Maria was kept in prison for a long time (in Vienna?) because: „with her ambitions encouraged to rebellion and had a big part of guilt on the conspiracy. Only death could rescue her from desperation, sorrow and pain. One version says that M. Széchy died in Vienna's jail, another that she died at her brother-in-law Csaky in Koszeg on July 18, 1679. The Muran castle at that time was in blow, but after the fire in 1702 started to fail.

MURÁŇ IN LITERATURE AND VISUAL ART

In this village was born Jozef Bahéry (Muráň December 12, 1844 – Pohorela March 12, 1931) musician, publicist. Translated the work of Jozef Droppa (*The history of Muraň castle*).

Bystrík Muránsky (own name Anton Macák), salezián parson, performed in Muráň in 1952 – 1972. He was a collector of folk literature, poet, titled as „*PEVEC MURANA*“. His „*Bunch of songs from under Muráň*“ set to music by prof. Jan Čambál from Kladno. They are on CD.



Peter Glocko (born in 1946 in Muráň) wrote a historical novel „*Tomáš and the robbing knights*“. This novel is about a defeat of Baš's robbing knights in 1549. Tied up on the works of Slovak and Czech writers about Muráň, like S. Tomášik, S. and G. Reuss's, S. Chalupka, P. Dobšínský and Ľ. Kubáni. About Muráň also wrote B. Némcová, A. Jirásek, F. Hrušovský, F. Nepil, S. Kámen, B. Heckel and others. The oldest preserved musical and literary monument about Muráň is the „*Song about the Muráň castle*“ from 1599 from Martin Vitéz Bosniak.

In 2001, at 680 th jubilee of first historical reference about the village, the village issued geographical monograph „*Muráň*“ from Doc. PhDr. Ján Galla, CSc and CD named „*Muráň*“ describing in unique collection of contemporary sculptures, photographs and documentaries with the history of the village and Muráň castle, as well as the environment of the National Park Muránska planina.

Zásady pobytu v NP Muránska planina

-nepoškodzujte, neničte, nezabijajte, nezbierajte či nechytajte rastliny a živočichy
-neničte prostredie, v ktorom rastliny a živočichy rastú a žijú
-nepoškodzujte, neničte a nezbierajte chránené skameneliny a nerasty
-nezbierajte lesné plody
-zachovajte pokoj a ticho
-všetky odpadky si odneste so sebou
-vodiť psa môžete len na vodiacom remeni
-nevstupujte do nesprístupnených jaskyň a priepasti
-rešpektujte nočný život voľne žijúcich živočichov a v území národného parku sa pohybujte len od svitania do súmraku

Motoristi - vjazd a státie motorovým vozidlom na územie národného parku a jeho ochranného pásma je zakázaný (neplatí pre štátne cesty). Taktiež jazda na snežných skútroch je na území národného parku a jeho ochranného pásma zakázaná.

Peší turisti - pohybujte sa len po vyznačených turistických chodnikoch, náučných chodnikoch, trasách k náučným lokalitám a po miestach vyhradených pre pohyb peších návštěvníkov.

Cykloturisti - pohybujte sa len po štátnych cestách, po trasách vyhradených pre cykloturistiku a v ochrannom pásme aj po miestnych a účelových komunikáciach.
Lyžiaři - na bežeckých lyžiach sa pohybujte po vyznačených turistických chodníkoch a trasách a miestach na to určených. Zjazdové lyžovanie vykonávajte len na udržiavaných zjazdových tratiach v blízkosti obcí a rekreačných stredísk.

Horolezci, skalolezci - liezť v Národnom parku Muránska planina môžete na týchto miestach: Tesná skala (k.ú. Muráň), Rozštiepená skala (Hrdzavá dolina, k.ú. Muráň).

Jazdci - pre jazdu na koni sú vyhradené trasy a miesta.

Bivakovat' (t.j. prenocovať bez pristrešku alebo v stanе a bez ohňa) môžete od súmraku do svitania najviac do 100 m od vyznačeného turistického chodníka. Bivakovanie je zakázané vo všetkých maloplošne chránených územiach (napr. v prírodnej rezervácii).

Stanovať môžete na týchto miestach:

- a) Veľká Lúka - Piesok
- b) Nižná Kľaková - zrubová turistická útulňa
- c) dolina Trsteník

Na jednom mieste môžete stanovať najviac dve noci.

Zakladat' oheň môžete na existujúcich ohniskách do 10 m od uzavretých stavieb a na týchto miestach:
a) Veľká Lúka - Piesok
b) Nižná Kľaková - zrubová turistická útulňa
c) dolina Trsteník

Náučné chodníky v národnom parku:

- a) NCH k Muránskemu hradu
- b) NCH Stožky

Náučné lokality v národnom parku:

- a) NL Piecky
- b) NL Studňa
- c) NL Poludnica - Beňová

Miesta vyhradené pre pohyb peších návštěvníkov:

- a) Za Havraník, Sosninky
- b) Biele vody, ústie Hrdzavej doliny, Hrby
- c) dolina Rimavy, Slávča, Kačkava, Strieborné
- d) Suché doly
- e) Zbojská

